

“DİLEK” MECMUASI

Prof. Dr. Nâzım H. POLAT*

Mütareke yılları İstanbul'daki basın için değil fakat Anadolu basını için epeyce bereketli yıllardır. Devam etmekte olan Millî Mücadeleyi desteklemek maksadıyla çıkarılmış pek çok yayın organı, bu bereketlilikte pay sahibidir. Kâğıt kalitesi, baskı tekniği, düzenlemedeki titizlik gibi dış görünüm açısından pek iyi durumda bulunmasalar da muhtevaları itibarıyla Kuva-yı Milliye ruhuna ayna olarak halkın manevî gücünü yükseltmekte son derece önemli görevler üstlenmişlerdir.

Millî Mücadele meşalesinin parladığı ilk şehirlerden olan Sivas'ta yayın hayatına atılan Dilek de Türk'ün dileğini dile getirmek maksadıyla yayımlanmıştır.

Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti tarafından onbeş günde bir neşrolunan Dilek mecmuası, başlıkaltı yazısında “onbeş günde bir çıkar” denmesine rağmen, 16 Cemaziye'l-evvel (1340) / 15 Kânun-ı sâni 1338 [15 Ocak 1922] - [Haziran 1923]¹ arasında yaklaşık birbuçuk yıl içinde ancak onsekiz sayı çıkarılabılmıştır. (İlk sayının kapak klişesi için bk. RESİM-1)

Derginin imtiyaz sahibi ve müdürü, ilk 12 sayıda Rıdvan Nafiz [Edgüer]'dir. 13.–16. sayılarda bu vazifeyi Sultanî müdür muavinlerinden Cemal Gültekin devralmıştır. Fakat o, Şubat

---

* Niğde Üni. Fen-Ed. Fak. nazimhpolat@hotmail.com

¹ Mecmuanın 16. – 18. sayıları tarihsizdir. 16. sayısının ön kapak (b) yüzünde “çıktığı tarih: 5 Mart 1339” (1923) ibaresi mevcut. 17. sayının arka kapak (b) yüzünde, Gürün'de 4 Nisan 1339'da yapılmış bir müsamere haberi yer alıyor. Buna göre 17. sayının 1923 Nisan'ı ortalarında basılmış olduğu düşünülebilir. 18. sayının iç kapağındaki “Maarif Haberleri”nde o yıl açılması kararlaştırılmış “tatil dersleri”nin 10 Haziran'da başlayacağı duyuruluyor. Şu halde son sayı, 1923 Haziran'ının başlarında çıkmış olmalıdır.

1923'te Erzurum Darülmuaallimîn müdürlüğüne tayin edilince², derginin imtiyaz sahipliği, Sultanî (Lise) müdürü Hasan Fehmi Korkmaz'a, müdürlüğü ise Tedrisât-ı İptidaiye (İlköğretim) müfettişi Hikmet Bey'e kalır. Bu arada dergiyi çıkaran Muallim ve Muallimler Cemiyeti, Ankara'da kurulan Türkiye Muallime ve Muallimler Birliğine katılmıştır³. Hasan Fehmi Korkmaz Bey, derginin umumî kâtibi, Hikmet Bey de idâre azalığına seçilmiştir. Bu isimlerin Dilek'e vasıl olması da son sayısının **Yeni Dilek** (başlık klişesi için bk. RESİM-3) adıyla çıkarılması, sun'î teneffüsle bir müddet daha yaşatılması anlamına gelir.

Dilek dergisine en büyük destek, devrin Sivas Valisi Ali Haydar (Yuluğ) Beyden⁴ gelmiştir. Onun Dahiliye Vekâleti tarafından 1. sınıf valilikle taltif edilerek başka bir göreve atanmasıyla dergi birdenbire zayıflar ve önceki sayılar iç ve dış kapak hariç 16 sayfa iken, 16-18. sayılar 8 sayfaya düşer. Bu maarif ve medeniyet âşığı vali Dilek'le o kadar bütünleşmiştir ki derginin yayın politikasını, gayesini anlatan yazı bile onun kaleminden çıkmaz. Dilek'i daha iyi tanıtmak için, dergi adının tevriyeli kullanımından çokça istifade edilen söz konusu takdim yazısından bazı kısımları okuyalım:

“Sivas’ımızın muhit-i irfanında yeni ve pek mesut bir hadise vukua geldi: Cemiyet-i Muallimînin teşekkülü. Büyük dimağlar, alicenap kalpler, sevgili vatanımızın istiklali için mühîn ve rezil düşmanla cepheye boğuşurken, yurdumuzun kahraman evlatları Yunan haydutlarının murdar cesetlerinden esatirî mabutlarına her gün yüzlerce kurban hediye ederken ilim ve irfan müntesiplerinin geride boş durmayacağı tabii idi.

Nitekim öyle de oldu. Cemiyet-i Muallimîn de dahildeki düşmana ilan-ı harp etti. Her Türk, her Müslüman, vatan ve milletinden üç büyük nimete mazhardır. Kan, mal, ilim ve irfan.

Vatandaşlarımızın üç türlü mükellefiyeti-i vataniyesi vardır: Kan vergisi, mal vergisi, ilim ve irfan vergisi. Aslan yürekli askerlerimizin en

² “Maarif Haberleri”, **Dilek**, nu. 16, (5 Mart 1339/1923), ön kapak (b) yüzü.

³ “Maarif Haberleri”, **Dilek**, nu. 16, (5 Mart 1339/1923), ön kapak (b) yüzü.

⁴ Ali Haydar YULUĞ (İzmir 1295/1878-İstanbul 19 Eylül 1937): Bolu mutasarrıfı iken Millî Mücadeleye katılarak TBMM emrine girdi. 27 Ağustos 1921'de Sivas, 12 Nisan 1923'de İstanbul Valiliğine, 14 Haziran 1924'de Ankara Belediye Başkanlığına atandı. Bu görevde iken Ankara'nın ilk şehir planlamasını yaptırdı. Hayatı ve hizmetleri hakkında geniş bilgi için bk. Mücellitoğlu Ali ÇANKAYA: **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, 3. Cilt, Mars Mat., Ankara 1968-69, s.939-941

kıymettar metaları olan hayat ve kanlarını mukaddes yurtlarına feda; milletimiz, büyük küçük, kadın erkek, mallarını ibzal ediyorlar. Biz, ilim ve fikir müntesipleri de fikir ve ahlak mükellefiyetini maal-iftihar ifa ederiz.

(...)

Cemiyet-i Muallimînin azası yüze varan bu heyet-i azim ve irfanın programı kendi muhiti dahilinde cehle, ahlaksızlığa, fırka emrazına karşı sell-i seyf-i cihat etmektir (cihat kılıcını çekmektir). İstiyoruz ki muhitimizde dökeceğimiz midad-ı irfan (irfan mürekkebi), kahraman askerlerimizin dimâ'-ı hamasetine karışsın. Bugün hayata, mücahedeye atılan Dilek, Türk'ün öz dileği budur. Türk'ün "Dilek"i nesl-i müstakbeli kavi, zengin, âlim, faziletkâr etmektir.

Garbın bazı mütefekkirîni, akvam-ı şarkiyenin türedi ve inhitatını dinî bir itikada atfederler. Derler ki şarklılar umumiyetle cebriyyü'l-itikattır; kaza ve kadere bağlıdırlar. Herşey ezelde takdir ve tayin edilmiştir. Tedbirle takdirin bozulmayacağına şüphe yoktur. Felaket ve saadet, servet ve fakr, zafer ve mağlubiyet, herşey vukuundan evvel layetagayyer esbap ve kuyûda (değişmez sebepler ve kurallara) bağlıdır. Mesai-i beşer, bu hususta tamamen acizdir. "Alnımın kara yazısı" şarklıların daima tekrar ettikleri bir düstur-ı esaret ve teslimiyettir.

Mütefekkirîn-i garbın bu nazariyesi hakikate münâfi (zıt) olmakla tamamen yanlıştır. Hiçbir din ve akide-i içtimaiye İslâmiyet kadar ferdin muhtariyetini ilan ve tasdik etmemiştir. Her fert ef'alinden (yaptıklarından) bizatihi mes'uldür. Bu hata tahlildeki sathiliğinden mütevellittir. Şüphe yok ki, ef'alimizi tayin eden esbaptır. Terakki demek esbâba hâkim olmak demektir.

(...)

Artık, güneşten daha bedihî bir hakikattir ki bu asrın seviye-i medeniyetine yükselsemezsek, yaşamak, cidal mümkün değildir.

Pek âşikâr görülüyor ki bugünkü yorgunluk, fütür üç asır devam eden hezimetlerin neticesidir. Kaza ve kader itikadından mütevellit değildir. O halde bizi kurtaracak, hayat ve saadete isal edecek nedir? İlim, seciye.

Demin demiş idim ki, terakki esbâba hâkim olmaktır. Hâkimiyet-i esbap ne ile mümkündür? İlim ile servet ve kudretimiz yalnız bir şeye istinat ediyor: İlim ne istiyor? Kavi ve zengin olmak. Kuvvetin menbaı nedir? Tabiat, esrâr-ı tabiatı, esbâb-ı serveti bize öğretecek nedir? İlim. İlim ile iki büyük kuvvet iktisap ederiz. İstikbâli keşf ile felaketi vukuundan evvel men etmeğe muvaffak oluruz. Esbâba hâkim olmak suretiyle rızık ve maişetimizi temin ederiz.

(...)

Evvelki vazifemiz bize garpllaşmağı emrediyordu. Burada “Dilek”imizin hedefi Müslüman ve Türk olmaktır.

Cümlemiz için hayattan, servetten muazzez bir şey vardır ki dinimiz, Türklüğümüzdür. Irkımıza, ruhumuza gıda ve kar-ı milliyemize sermaye mi arıyoruz. İşte İslâm tarihi, Türk mefahiri meydanda duruyor. Ediplerimiz, sanatkârlarımız, bu hazinedeki elmas-pâreleri işlesinler. O zaman manevi bir güneşin feyizli ziyası uyusuk ruhumuza öyle bir bereket, öyle bir cevelan ve sürat verecek ki harabeler mamureye, gözyaşları tebessüme, kin ve intikam zafere inkılâb edecek.

İşte Türk’ün mukaddes ikinci dileği.”⁵

Vali Ali Haydar Bey, yukarıda büyük bir kısmını iktibas ettiğimiz yazısından da anlaşılıyor ki son derece kültürlü ve Millî Mücadeleye gönül vermiş bir aydındır. Dergiyi tam bir millî görev aşkıyla omuzlayan Ali Haydar Beyin işlek bir kalem sahibi olduğunu gösteren pek çok ipucu var. Nitekim Dilek’teki üç tefrikadan biri ve en uzun yazı dizisi olan “Avrupa’nın İnhitâtı” da onun A(lbert) Demangeon’dan⁶ yaptığı bir tercümedir. Bu yazı serisi ilk 16 sayının 12’sinde yer almıştır.

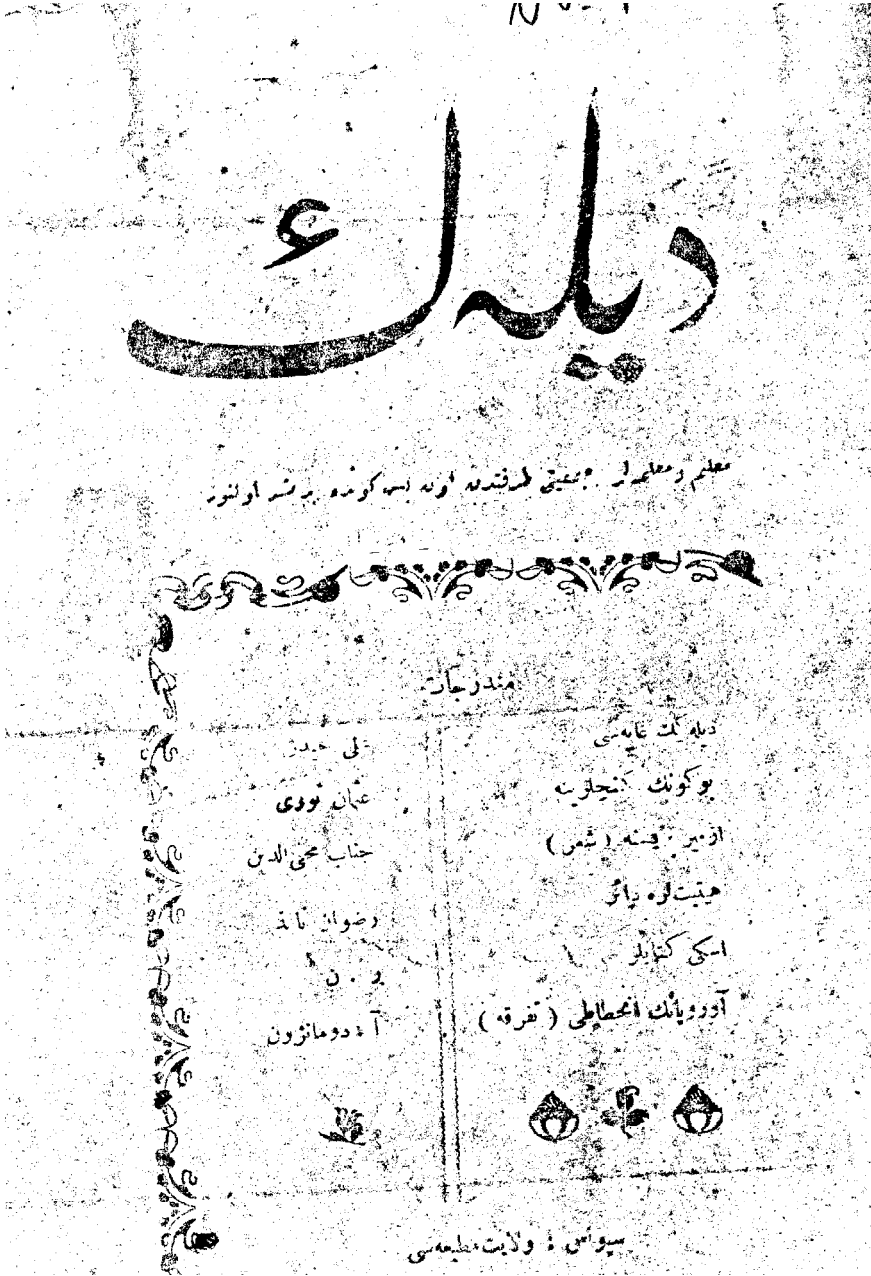
Diğer bir yazı serisi ise, Rıdvan Nafiz (Edgüer)’in “Hititlere Dair” makaleleridir (nu. 1, 3-8).

Ali Rıza’nın hazırladığı “İhtisâsâtın Terbiyesi” ise değişik başlıklarla devam etmiştir. (nu. 3-12).

Dilek, maarif camiasının çıkardığı bir eğitim-sanat ve genel kültür dergisidir. Dilek’te, Rıdvan Nafiz Edgüer ve Cemal Gültekin’i temsil ettiği çok açık olan “R. N.” ve “C. G.” rumuzları dışında, yirmi dört (24) imza mevcut. Vali Ali Haydar (Yuluğ), Cemal Naci, Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Edhem Ruhi, Eflatun Cem (Güney), Ferit, Hasan Fehmi Korkmaz, H. K., M. Ertuğrul, M. Ali Münir, Mehmet Refet, Mehmet Şefik, Nafi Atıf (Kansu), Necati Turgut, Osman Nuri (Maârif Müdürü), Osman Selçuk, (Ömer) Bedrettin (Uşaklı). Dilek yazarlarının tamamına yakın bir kısmı o sıralarda Sivas’ta görevli öğretmenlerdir.

⁵ Ali Haydar: “Dilek’in Gayesi”, **Dilek**, nu. 1, 16 Cemaziye’1-evvel (1340), 15 Kânun-ı sani 1338, s.1-3.

⁶ Albert DEMANGEON (1872-1940): Fransız coğrafyacı (bk. **Meydan Larousse**, C. 5, Sabah Gazetesi Yay., İstanbul 1992 (?), s.132.

RESİM-1 İlk sayının kapak klišesi

Mecmuada en fazla emeğe sahip, Cemal Gültekin, Cenap Muhyiddin Kozanoğlu, Eflatun Cem Güney, Edhem Ruhi, Nafi Atif Kansu ve Osman Nuri, eğitim camiasından.

Derginin muhtevası da daha ziyade eğitimle alâkalı. Öyle ki her sayıda eğitim-öğretim konusuyla ilgili en az üç tane araştırma-inceleme mevcut.

Derginin eğitim ağırlıklı bir muhtevada oluşu, Muallimler Cemiyeti adına çıkarılması kadar, Vali Ali Haydar Yuluğ, Maârif Müdürü Osman Nuri Bey⁷, Rıdvan Nafiz Edgüer ve Cemal Gültekin Beyin şahsî gayretlerinin sonucudur. Bunların ayrılmasıyla, hem Sivas'taki kültür çevrelerinde hem de Dilek'in yazı kadrosunda önemli bir boşluk doğmuştur. Yukarıda kısmen temas edildiği gibi, Ali Haydar Bey, eğitim camiasının bütün sorunlarına karşı son derece duyarlı davranmış, hatta sultanî (lise) son sınıf Hukuk ve İktisat dersleri hocalığını kabul etmiş ve bu örnek davranışından dolayı Maârif Nezaretinden teşekkür almıştır⁸. Osman Nuri Bey de derginin yayımlandığı sıralarda 15 yıllık bir eğitimci olarak, pek çok vilayette görev yapmıştır, Sivas'ta Maârif Müdürü iken, memleketi Gelibolu'dan Müdafaa-i Hukuk Grubu adına milletvekili adaylığı münasebetiyle, muhtemelen Nisan 1923'te görevinden ayrılmıştır. Rıdvan Nafiz Edgüer, Sivas Sultanîsi (Lisesi) Müdürü iken İzmir Sultanîsi Müdürlüğüne atanınca⁹, derginin ilk 11 sayısında üstlendiği imtiyaz sahibi ve müdürü sıfatını da bırakır. Bu ayrılışla birlikte derginin sonraki sayısının çıkması da üç buçuk ay gecikir. Aynı görevi Cemal

⁷ İptidai ve idadî tahsilini doğduğu Gelibolu'da tamamlayan Osman Nuri Bey, İzmir Leyli İdadisine kaydolarak 1324 (1908)'de orta tahsilini bitirmiştir. II. Meşrutiyetin başlarında Darümuallimîne girerek burayı birincilikle bitirince, Çatalca'da görevlendirilmiştir. 1910 Ağustos'unda Yanya Darümuallimîn Müdürlüğüne tayin edilmiş ve burada Babanzâde Naim Beyin teftişinde takdir kazanınca 1911 Eylül'ünde Beyrut Leyli Darümuallimîn Müdürlüğüne atanmıştır. 1914 Nisan'ında, disiplini pek bozulmuş olan İzmir Darümuallimîn Müdürlüğüne getirilmiştir. Buradaki başarılı çalışmalarından sonra 1916'da Halep Darümuallimîn Müdürlüğü verilmiş, buranın Osmanlı toprağı olmaktan çıkması üzerine bir süre İzmir'de istihdam edilmiş, 1919'da Konya Darümuallimîn Müdürlüğüne tayin edilmiş, 1920'de İsparta Maârif Müdürlüğüne yükseltilmiştir. 1921'de Sivas Maârif Müdürlüğüne getirilen Osman Nuri Bey, 1923 seçimlerinde Gelibolu'dan milletvekili adayı olmuş (Dilek): *"Muhterem Maarif Müdürümüz Gelibolu Namzedi"*, nu.17, [Mayıs 1923?] fakat seçilememiştir.

⁸ *"Maarif Haberleri –Musîb Bir Tayin"*, **Dilek** der., nu.12, 15 Ağustos 1338 (1922), ön kapak (b) yüzü.

⁹ *"Resimlerimiz"*, **Dilek** der., nu 13, 30 Teşrin-i sani 1338 (1922), s.11.

Gültekin Bey devralır. Fakat o da -yine yukarıda işaret edildiği üzere- kısa bir müddet sonra Erzurum Darülmualimîn müdürlüğüne atanır¹⁰ ve Dilek artık yayın hayatının son basamaklarına gelir.

Bu arada 14. sayı basılırken Kasım 1922’de Sivas Valiliği’ne Ahmet Faik (Günday) Bey¹¹ atanır. 15. sayı, mürettilerin grevi dolayısıyla 1 ay kadar gecikmeli çıkar.¹² Sonraki sayılar artık hacim bakımından da muhteva bakımından da zayıflamıştır. Derginin 15. sayısında yeni vali Ahmet Faik Beyin fotoğrafı verilerek “*Maârif umuruyla pek ciddi bir surette alâkadar olduğuna mesudiyetle şahidiz.*” dense de bunu sadece bir saygı ifadesi olarak anlamak lâzımdır. Yoksa onun, önceki vali gibi dergiye karşı her hangi bir iltifatına rastlamıyoruz.

Dilek dergisine edebî türler açısından bakınca, en başarılı sahanın şiir olduğunu görüyoruz. Dergiyi şiir vadisinde temsil eden Kozanoğlu Cenap Muhyiddin, devrin şiir anlayışına uygun destanî-öğretici şiirleriyle derginin bu konudaki tavrını belirliyor. Dilek’te bilhassa İzmir’in Yunan işgaline uğramasının millet vicdanında meydana getirdiği infialin akislerini taşıyan şiirler yayımlandı. Mecmuanın ilk sayısındaki (s.4) “İzmir Perisine” şiirinde, İzmir’i bir peri, bir sevgili istiaresiyle ve saz şiirinden alınma ilhamlarla şöyle anlatıyor:

Elemli elemli yâd ettim seni,
Bakıp da şu yosma civanlara ben,
Öç yaktım gönlümde ince belini
Murat kemeriyle saranlara ben!

Günahkâr bilmedim böyle özünü,
Hak sandım dinledim şirin sözünü;
Vefâ Kâbesine dönüp yüzünü,

¹⁰ “*Maârif Haberleri*”, **Dilek** der., nu. 16, (5 Mart 1339/1923), ön kapak (b) yüzü. Dergi, bu haberden sonra şöyle bir not koymuştur: “*Mecmuamız, genç ve gayur müdüründen ayrıldığına müteessirdir. Sultanimizde, iki seneden beri dersleri ve hitabeleriyle kendisinden bihakkin istifade ettiği çalışkan ve muktedir muavinin terfîne sevinir, gaybubiyetini de zayıattan addeder.*”

¹¹ Ahmet Faik GÜNDAY (Çamlıhemşin-RİZE 1300/1884 İstanbul 6 Mayıs 1967) Hayatı ve çalışmaları hakkında geniş bilgi için bk. Mücellitoğlu Ali ÇANKAYA: **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, 3. Cilt, Mars Mat., Ankara 1968-69, s.1190-1191 ve Kâzım ÖZTÜRK: **Türk Parlamento Tarihi TBMM II Dönem 1923-1927**, 3.cilt, TBMM yayını 1998, s.646-647

¹² “*Muhterem Karilerimize*”, **Dilek** der., nu 15, 7 Şubat 1339 (1923), ön kapak (b) yüzü.

İnandım içtiğin yeminlere ben!

Üç yıl var.. Değmedi elim eline,
O rütbe kapıldım belâ seline;
Üç yıl var.. Ser koyup ağyâr iline,
Uğrunda boyandım al kanlara ben!

Bezminden kâm almış iki serseri,
İçimde bir ateş o günden beri,
Anarım baş başa geçen demleri,
Yanarım ağlarım zamanlara ben!

Kozanoğlu'nun "İstanbul: 20 Mayıs 335" diye tarihlediği "Milletime" ithaflı "İzmir'in İşgali Üzerine" (nu. 4, s. 6) başlıklı bir başka şiiri ise yukarıdaki gibi bir istiare üzerine kurulu değil; doğrudan doğruya destanî edalı yani kahramanlık şiiri. Estetik tarafı epeyce kusurlu olan 8 kıtalık bu şiirin ilk 4 kıtasını okuyalım:

Yanılma, hakkını hasmın inâyetinde değil
Bütün şedâid-i azminle kollarında ara;
Eğer ölümse nasîbin, şerefli bir uğura
Göğüs verip de öl, ancak bu yolda ölmeyi bil

Peyinde mesned-i hakkın ki; altıyüz bu kadar,
Ve her dakikası bin asr-ı mefharet taşıyan
Zaferli yıl yaşamış, anlı şanlı târih var.
Yanılma, sabr ü sekînet zamânı geçti, vatan

Helâke doğru bugün son adımla yaklaşıyor;
Ve bel ki yaklaşıyor lafzı -az zaman geçsin-
Zehirli bir acı ihtâr eder sükûnun için!
Şu gördüğün uçurumdan -hayır- vatan aşıyor!

Mukeddesâtını hâmil, yüzünde zıll-ı heder,
Gözünde eşk-i teellüm, dönüp de bak ne diyor:
Yeter, yeter, bu sekînet, biraz da kan göster,
Şu kahre karşı içimden inan ki kan gidiyor!

Cenap Muhyiddin'in "Türk Gencine" (nu.5, s.4) başlıklı şiirinin epigrafi (tanımlama), yazılış sebebini de veriyor: "İzmir Yolunda".

(...)

Sarmışsa gönlünü, vatan kaygısı

Millet sevgisi tuz ekmek saygısı;
 İşlemez nâmerdin oku, kargısı
 Sen Hakk'ın kırılmaz çelik kolusun!
 (...)

Damında yoksullar konup kışlayan,
 Düşmana silah, at bağıslayan,
 Ününü, şanını Hak alkışlayan,
 Bir kişizâdesin Oğuz oğlusun!

Dilek'in 9. sayısı (15 My. 338/1922), zaten İzmir özel sayısı sayılabilir ve Cenap Muhyiddin'in İzmir için yazdığı en güzel şiir "Gökçe Efe"nin de yarısı bu sayıda, diğer yarısı ise 12. sayıda çıkmıştır. Kozanzâde'nin Dilek'teki son iki manzumesi 13. sayıdaki "Gel" ve "İnkisar" adlı iki şarkıdır. Öyle anlaşılıyor ki İzmir'in kurtuluşundan (9 Eylül 1922) sonra Cenap Muhyiddin artık destanî manzumeler yerine hissî şiirler yazmayı tercih etmiştir.

"Gel!" adlı şarkının ilk kıtası:

Rüzgâr uyumuş, ay dalıyor,
 Her taraf ıssız, ölgün ışıyor,
 Varsa uzak bir iki yıldız;
 Gel... Çıt bile yok. Korkma, benim bahçede yalnız.
 Ey gözlerinin rengi kadar kalbi güzel kız.

"İnkisar!"ın nakaratı:

Gönlünde nedamet eriyip gözyaşın olsun,
 Gölgen gibi her yerde elem yoldaşın olsun.

Cenap Muhyiddin, iyi bir şair olduğu kadar iyi bir hocadır da. Talebesinin edebî zevkinin teşekkülüne uğraşırken onların içindeki şiir cevherini keşfetmede de mâhirdir. Nitekim Ömer Bedrettin (Uşaklı, 1904-1946)'i ilk keşfeden Kozanzâde'dir. Ömer Bedrettin o yıllarda Sivas Sultanîsi'nde talebedir. Yıllar sonra Ömer Bedrettin, edebî zevkinin teşekkülündeki Kozanoğlu tesirini şöyle anlatacaktır:

"Babam Sivas kadısı olunca, ben de Sivas'a gittim. Annem de küçük kardeşim Nejat'la birlikte, Yunan istilâsına uğrayan

Uşak'tan müşkülâtle kaçarak Sivas'a gelmişlerdi. İki sene kadar da annemin, babamın yanında Sivas Sultanisîne neharî devam ettim.

O sıralarda, bu mektepte edebiyat hocası olan Kozanoğlu Cenap Muhyittin, mektebin bütün orta ve son sınıflarında kuvvetli bir edebiyat havası yaratmıştı. Çocuklar arasında gazel, şarkı yazmak, üstat Yahya Kemal'in, hececi şairlerin şiirlerini ezbere okumak, âdeta moda olmuştu. Hakikaten şair olan bu kıymetli muallim, zaten çok temayülüm olan edebiyata beni tabiatıyla daha çok teşvik etti. Ben de aruz vezni öğrendim. Bir taraftan gazeller şarkılar, bir taraftan da hece vezniyle koşmalar yazıyor, hatta bunları mektepte bir nüsha olarak çıkardığım mecmuada neşrediyordum”¹³

Ömer Bedreddin'in edebiyat âlemine ilk adımı galiba Dilek'teki “Çağlayan Başında” (nu. 13, s. 16) manzumesi iledir. Bu manzume, onun daha sonra çok severek kullanacağı “su” motifi, “aşk ve hasret” temi etrafında dönmektedir. Nazım şekli ve vezin itibarıyla da “memleket edebiyatı” adıyla tanıdığımız, daha ziyade saz şiirine, halkiyât sahasına yönelen edebî tavra yaklaşıır. Manzumenin ilk kıtasını okuyalım:

Akşamdı, ufuktan ay batarken,
Bir çağlayana dert anlatıyordum,
Belâlı gönlümü aşk yakıyorken,
O coşkun sulara ben seni sordum.

Dilek'teki halis şiir sırrına ermiş seslerden biri de Eflatun Cem. “Mevsimlerden” üst başlığıyla okuduğumuz şarkı biçimine uygun iki şiiri, tabiata insan hüviyeti vermenin yani şairin kendi ruhunu tabiatta göstermesinin başarılı örneklerindedir.

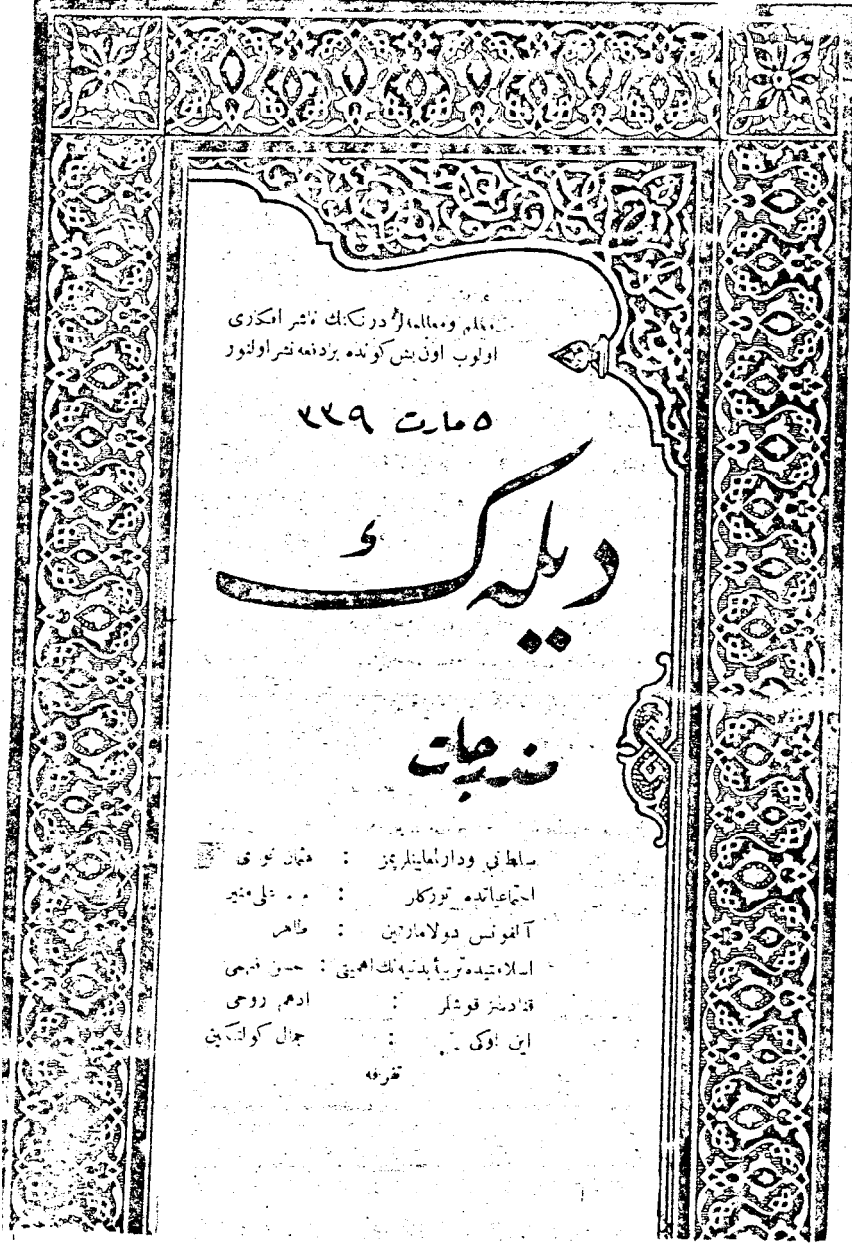
Hazan bahçesinden esen rüzgârlar,
Gamlı bir ney gibi inliyor yine.
Bir meyus karanlık döker sonbahar,
Gurbet çekenlerin gönüllerine...

(*Sonbahar*, nu.18, s.4)

İhtiyar dağların saçı ağarmış,
Göğsünde kurumuş lâleler güller;
Yıkık dergâhlarda “hu!” çekince kış,

¹³ Mehmet Behçet YAZAR: “Ömer Bedrettin Gökbelen”, **Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı**, Kanaat Kit., İstanbul 1938, s.331-332.

Hicrandan hicrana düşer gönüller...
(Kış, nu.18, s.4)

RESİM-2 16. Sayının kapak klişesi

Dilek'in manzum kalem tecrübelerini tamamlamak için Yeni Numune Mektebi Türkçe muallimi Necati Turgut'un "*İzci Rehberi*" ve "*Çiftçi ile Demirci*" (nu.17, s. 6-7) manzumelerini de zikrederim.

Derginin hikâye konusunda hayli yoksul olduğunu itiraf etmeliyiz. Edhem Ruhi'nin Çanakkale Muharebeleri'nde Anafartalar Cephesi'ndeki bir yüzbaşının hatıralarından bahsedilen "*Vahi Korku*" (nu.18, s.4-5) başlıklı hikâyesi olmasa, bu vadi hepten boş kalacaktır.

Bu dergide kompozisyon yani güzel yazma ile ilgili yalnızca üç kalem tecrübesi var. Bunlardan biri H(asan) K(orkmaz)'a ait "*Usûl-i Tahrirden Tevsi-i Mevzu*" (nu. 18, s.6-8), diğer ikisi ise Cemal Gültekin'in "*Kitabette Tasvirin Ehemmiyeti*" (nu. 12, s. 3-4) ve "*Yazı İdmanı- Kitabet Hataları*" (nu. 14, s. 8) başlıklı yazıları. Cemal Gültekin'in "*İnşâd Numuneleri*" ortak başlığı altındaki yazıları ise aynı konunun tatbikat bahçesidir. Bu gülistanda birbirinden güzel dört çiçek var. Fakat hepsi, işgal altındaki vatan toprağının ızdırplı kokusunu veriyor: "*Bayrak Hitabesi*" (nu. 13, s. 9), "*Çanakkale Hitabesi*" (nu. 14, s.12), "*Osman Gazi'nin Hitabesi*", (nu. 15, s.11) "*İnönü Hitabesinden Bir Parça*" (nu.. 16, s. 7)

Dilek gibi Millî Mücadele Dönemi sonlarında çıkmış bir derginin millî hislere tercüman olması da tabiidir. Nitekim işgal altındaki İzmir, Dilek'in gündeminden hiç düşmemiştir. Yukarıda belirtildiği gibi, 9. sayı, İzmir özel sayısıdır. Bu sayıda, Rıdvan Nafiz'in "*İzmir İçin*" (s. 1-2) adlı yazısından sonra, Mehmet Refet'in "*İzmir'in Servet-i Tabiiyesi*" (s.2-4), Ali Rıza'nın "*Soma cephesi hatıratından*" bahseden "*İzmir Kapılarında*" başlıklı yazısı yer alıyor. Cemal Gültekin ise bu sayıda İzmir'in işgalinden duyulan millî ızdırabı dile getiren "*Acı ve Kara Bir Gün – 15 Mayıs*" (s. 16) başlıklı yazısında, İstanbul işgal edilirken Süleyman Nazif'in yayımladığı "*Kara Bir Gün*" yazısından ilham almıştır.

Dilek'teki konuların başında eğitim-öğretim işleri gelir. Maârif kadrosunun çıkardığı bir dergi için bu durum tabiidir. Özellikle İzmir'in kurtuluşundan sonra çıkan sayılarda eğitimle ilgili konuların daha da ağır bastığı dikkat çekmektedir. 15 Ağustos 1338 (1922) tarihli 12. sayının ardından, üç buçuk aylık bir aradan sonra 30 Teşrin-i sani 1338 (30 Kasım 1922)'de çıkan 13. sayının "*Muhterem Karilerimize*" adlı baş yazısında Cemal Gültekin, derginin misyonunu tekrar şöyle ifade ediyor:

“İki ay devam eden mecburî ve zarurî bir ayrılıktan sonra Dilek yine muhterem karilerine kemal-i hasret ve hürmetle kavuşuyor. Fakat bu defa karilerine daha muntazam ve sevimli görünmek için resimli ve renkli bir çehreyle intişar sahasına atılıyor.

Mukkaddes ve Millî Mücahedeyi müteakip açılan irfan mücahedesine mecmuamız; naşir-i efkârı bulunduğu muallimler cemiyetinin çizdiği program ve gösterdiği çığır dahilinde bütün azmiyle yürümeyi bir vazife bilir.

Meslekî ve ilmî kanaatlerimizi serbestçe yazacağımız gibi yürüdüğümüz yolun hatalı olduğunu müsbet surette gösterecek delillere ve irşatlara karşı da mecmuamızın sütunları serbest ve açıktır.”(s.1)

Mahallî bir dergi olarak Dilek, Sivas'ta Maârif Camiasının yakın geçmişine ışık tutabilecek bir yayın organıdır. Derginin bazı sayılarındaki kapaklarda “Maârif Haberleri” yer almaktadır. Bu sayfalarda, yapılan sosyal faaliyetlerden ve tayinlerden bahsedilmiştir.

Dilek sayfalarında, bir makale çerçevesinde değinemediğimiz daha birçok konu vardır muhakkak ki. Bundan dolayı, ilgileneceklere faydalı olabileceği ümidiyle yazar adına göre, derginin “içindekiler” tablosunu veriyoruz.

*

- Abdülkadir (Matbaa Md., Fotografi), nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Ali Haydar (Yuluğ), Dileğin Gayesi, nu.1, 15 Kasım 1328/1922
 Ali Haydar (Yuluğ), Hayat-ı Meşahir, Tales, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Ali Haydar (Yuluğ), (Fotografi) nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Ali Haydar (Yuluğ), Hayat-ı Meşahir, Heraklit, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 Ali Haydar (Yuluğ), Hayat-ı Meşahir, Heraklit, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Ali Haydar (Yuluğ), Mana-yı Terakkî ve Teceddüd, nu.2, 31 Kasım 1338/1922
 Ali Rıza, İhtisasâtın Terbiyesi, nu.3, 15 Şubat 1338/1922
 Ali Rıza, İhtisasâtın Terbiyesi, nu.4, 1 Mart 1338/1922
 Ali Rıza, İhtisasâtın Terbiyesi, nu.6, 31 Mart 1338/1922

- Ali Rıza, İhsaslar ve İhtisaslar, nu.7, 15 Nisan 1338
 Ali Rıza, İhsaslar ve İhtisaslar, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
 Ali Rıza, Maarifte İnkılâp, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
 Ali Rıza, İzmir kapılarında, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
 Ali Rıza, İhsasın Vazifesi, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
 Ali Rıza, Haz ve Elemin Hayat ve Terbiye İle Alakası, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
 Ali Rıza, Haz ve Elemin Hayat ve Terbiye İle Alakası, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Ali Rıza, Elifba Hakkında, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 Bekir Sıdkı, İzçilik, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Cemal Gültekin, Cihan Düşmanı, nu.2, 31 Kasım 1338/1922
 Cemal Gültekin, Yeşil Bursa, nu.7, 15 Nisan 1338
 Cemal Gültekin, Kırım Yardım Bekliyor, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
 Cemal Gültekin, Acı ve Kara Birgün, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
 Cemal Gültekin, Hıçkırıklı Beldelerden Cepheye, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
 C(emal) G(ültekin), Talebe Marşı, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
 Cemal Gültekin, Kitapta Tasvirle Ehemmiyeti, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Cemal Gültekin, Bayrak Hitabesi, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Cemal Gültekin, Çanakkale Hitabesi, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 Cemal Gültekin, Kitabet Hatâları, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 Cemal Gültekin, İnşâd Numuneleri, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Cemal Gültekin, (Fotografı), nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Cemal Gültekin, Türk Ordusu karşısında, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Cemâl Gültekin, İnönü, nu.16, 5 Mart 1339
 Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), İzmir Perisine, nu.1, 15 Kasım 1328/1922
 Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), İzmir'in İşgali Üzerine, nu.4, 1 Mart 1338/1922
 Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Türk Gencine, nu.5, 16 Mart 1338/1922
 Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Fuzuli ve Mezhebi, nu.7, 15 Nisan 1338

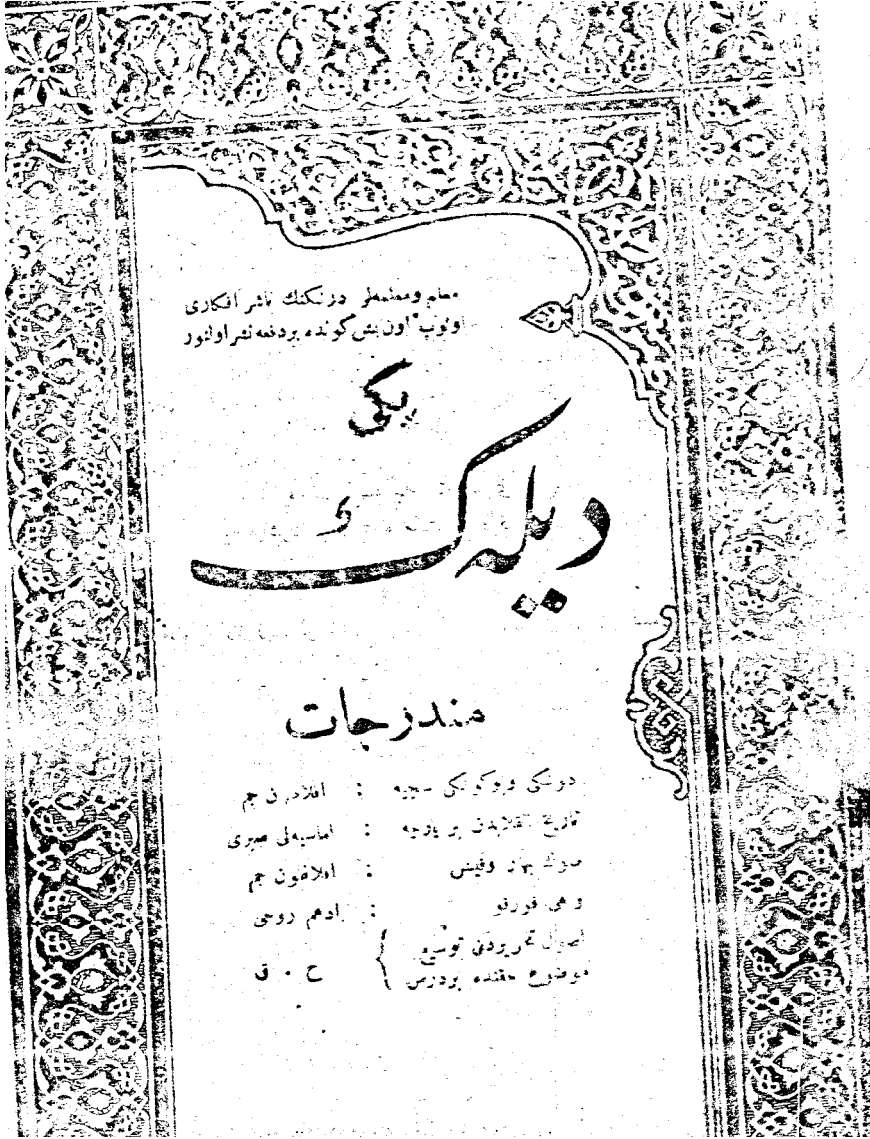
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Fuzuli ve Mezhebi, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Gazel, nu.7, 15 Nisan 1338
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Şiir, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Gökçe Efe , nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Gökçe Efe, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Gül, İnkisar, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Darülfünun Hadisesi Münasebetiyle, nu.7, 15 Nisan 1338
- Darülmualimâtlarımız, nu.7, 15 Nisan 1338
- Demangeon A(lbert), Hititlere Dair-2, nu.3, 15 Şubat 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.1, 15 Kasım 1328/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.2, 31 Kasım 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.3, 15 Şubat 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu-4, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.4, 1 Mart 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu-5, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.5, 16 Mart 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İntihatu-6, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.6, 31 Mart 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İntihatu-7, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu-8, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu-9, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu-10, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
- Demangeon A(lbert), Avrupa'nın İnhitatu, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.16, 5 Mart 1339

- Demangeon A(lbert), İhtisâsâtın Terbiyesi, (terc. Ali Haydar Yuluğ), nu.5, 16 Mart 1338/1922
- Dilek, Muhterem Karilerimize, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922 (Dilek): “Muhterem Maarif Müdürümüz Gelibolu Namzedi”, nu.17, [Mayıs 1923?]
- Edhem Ruhi, Kanatsız Kuşlar, nu.16, 5 Mart 1339
- Edhem Ruhi, Kanatsız Kuşlar, nu.17, [Mayıs 1923?]
- Edhem Nuri, Spor-İdmanın Ehemmiyeti, nu.17, [Mayıs 1923?]
- Edhem Ruhi, Vahi Korku, nu.18, [Haziran 1923?]
- Eflatun Cem (Güney), Dünkü ve Bugünkü Seciye, nu.18, [Haziran 1923?]
- Eflatun Cem (Güney), Sonbahar ve Kış, nu.18, [Haziran 1923?]
- Faik, “İki Eli Bir Kullanmak” Terbiyesi (ter), nu.7, 15 Nisan 1338
- “Fakir Çocuklara Yardım”, nu.5, 16 Mart 1338/1922
- Ferit, Peynircilik Mektebi, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
- H. T., Bulgaristan Türklerinde Maârif Hareketleri, nu.6, 31 Mart 1338/1922
- Hasan Fehmi Korkmaz, İslâmiyette Terbiye-i Bedeniyenin Ehemmiyeti, nu.16, 5 Mart 1339
- Hasan Fehmi Korkmaz, (Fotografi, Muallime ve Muallimler Derneğinin Kâtib-i Umumîsi, Sultanî Md.), nu.16, 5 Mart 1339
- Hasan Fehmi Korkmaz, İzcilik-Ağaç Bayramı, nu.17, [Mayıs 1923?]
- Hasan Fehmi Korkmaz, Mürebbîlik Evsafı, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- Hasan Fehmi Korkmaz, Terbiye-i Ahlâkiye ve İslâmiye, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Hasan Fehmi Korkmaz, Teshil-i Nakliyat, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
- Hasan Fehmi Korkmaz, Usul-i Tahrirden -Tevsi-i Mevzu Hakkında Bir Ders, nu.18, [Haziran 1923?]
- Lamartine, Alphonse de; nu.16, 5 Mart 1339
- M. Ali Münir, İçtimaiyatta Türkler, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
- M. Ali Münir, İçtimaiyatta Türkler, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- M. Ali Münir, İçtimaiyatta Türkler, nu.16, 5 Mart 1339
- M. Ertuğrul, Edirne, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
- M. Ertuğrul, Gönüllünün Vedai, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
- “Maarif Haberleri”, nu.10, 15 Haziran 1338/1922

- “Maarif Haberleri”, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
 “Maarif Haberleri”, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 “Maarif Haberleri”, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 “Maarif Haberleri”, nu.17, [Mayıs 1923?]
 “Maarif Haberleri”, nu.5, 16 Mart 1338/1922
 “Maarif Haberleri”, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
 “Maarif Haberleri”, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
 “Maarif Hareketleri”, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 “Maarif Hareketleri”, nu. 6, 31 Mart 1338/1922
 Mehmet Refet, Kerkenez Kuşu, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Mehmet Refet, Prusya’da Ziraat Mektepleri, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Mehmet Refet, Fransa’da Tedrisat-ı İbtidaiye, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
 Mehmet Refet, Fransa’da Tedrisat-ı Ziraiye, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
 Mehmet Refet, İzmir’in Servet-i Tabiiyesi, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
 Mehmet Refet, Radyo-aktif Ecsamin, nu.4, 1 Mart 1338/1922
 Mehmet Refet, İtriyatın Tarihçesi, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
 Mehmet Şefik, Ayrılık Günü (şiir), nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Mehmet Şefik, İzmir’e, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
 Mehmet Tevfik, Vecd ve İstigrak, nu.4, 1 Mart 1338/1922
 Nafi Atuf (Kansu), İstintak Lüzumu, nu.4, 1 Mart 1338/1922
 Necati Turgut, Demirci İle Çiftçi, nu.17, [Mayıs 1923?]
 Necati Turgut, İzci Ezberi, nu.17, [Mayıs 1923?]
 Osman Nuri, Bugünün Gençlerine, nu.1, 15 Kasım 1328/1922
 Osman Nuri, Terbiye ve Prensip, nu.2, 31 Kasım 1338/1922
 Osman Nuri, Tahsil ve Terbiye , nu.3, 15 Şubat 1338/1922
 Osman Nuri, İnkılap ve Maarif, nu.5, 16 Mart 1338/1922
 Osman Nuri, Rum Köyünde İbtidaî Mektebi, nu.6, 31 Mart 1338/1922
 Osman Nuri, Anadolu Maarifi, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
 Osman Nuri, Tatil Dersaneleri, nu.11, 8 Temmuz 1338/1922
 Osman Nuri, Mensubin-i Maarif Kanunu, nu.12, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Osman Nuri, Mekteplerimizde Disiplin, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
 Osman Nuri, (Fotografı), nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922

- Osman Nuri, Leylî Mektepler, nu.14, 30 Kânun-ı evvel 1338/1922
- Osman Nuri, Çocuk Terbiyesi, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- Osman Nuri, Sultani ve Darümuallimînlerimiz, nu.16, 5 Mart 1339
- Osman Nuri, Sulthan sonra, nu.17, [Mayıs 1923?]
- Osman Selçuk, Saltanatta İnkılap, nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Osman Selçuk, Sivas Tarihinden Bir Parça, nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- Ö(mer) Bedreddin (Uşaklı) Çağlayan Başında (şiir), nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Rasim (Başara), (Fotografi, milletvekili), nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- R(idvan) N(afiz), Sivas'ta Tarihî Mezarlar, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
- Refet Bey, (Ziraat md., fotografi), nu.15, 7 Şubat 1338/1923
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair, nu.1, 15 Kasım 1328/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Eski Kitaplar, nu.1, 15 Kasım 1328/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Esir Kardeşlerden Hilâle, nu.2, 31 Kasım 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Zeybeğin Ricası, nu.3, 15 Şubat 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair-3, nu.4, 1 Mart 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair-4, nu.5, 16 Mart 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Geliyor!..., nu.5, 16 Mart 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair-5, nu.6, 31 Mart 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair-6, nu.7, 15 Nisan 1338
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Hititlere Dair-7, nu.8, 10 Mayıs 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), İzmir İçin, nu.9, 15 Mayıs 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), Claude Farrère İstanbul'da, nu.10, 15 Haziran 1338/1922
- Rıdvan Nafiz (Edgüer), (Fotografi) nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Sabri (Amasyalı), Tarih İnkılaplarından Bir Parça, nu.18, [Haziran 1923?]
- Seyid Ahmet, Su Dersi (Tatbikat-ı Dersiyeden), nu.13, 30 Teşrin-i sani 1338/1922
- Trakya'da Öyükler", nu.10, 15 Haziran 1338/1922

RESİM-3 “Yeni Dilek” adıyla çıkan son sayının kapak klišesi